

Memòria de les activitats de la Societat Catalana d'Estudis Numismàtics durant l'any 2016

SOCIS I GOVERN

L'Assemblea General Ordinària anual fou convocada el dia 24 de maig de 2016 a la seu de l'Istituto Italiano di Cultura de Barcelona. La SCEN va tancar l'any amb 180 membres inscrits, entre socis numeraris, col·laboradors i d'honor.

En el transcurs de l'any s'han incorporat com a socis els Srs. Bernat Aguiló Siquier, Isaac Àlvarez Brugada, Joan Fontanillas Sánchez, Enric Francès i Soler, Robert Molera Rodríguez, Josep Ramentol Ribes i Antonio Viure Serra.

Socis d'Honor: a proposta de la Junta de Govern, l'Assemblea General votà unànimement a favor de nomenar els Professors François de Callataÿ, Michel Dhénin i Josep Maria Llobet Portella com a nous Socis d'Honor de la SCEN. En els tres casos, la proposta constata la qualitat del seu treball científic. S'hi afegia, en els casos de Callataÿ i Dhénin, el seu treball exemplar als gabinets numismàtics de Brussel·les i París, amb atenció als investigadors i resposta eficient a les consultes epistolars. Pel que fa a les col·laboracions amb la nostra societat, cal recordar, per exemple, el llibre editat per Callataÿ i Villaronga o la participació de Dhénin al III Simposi Numismàtic de Barcelona, amb aportacions de material medallístic del Cabinet de Médailles, entre altres. Pel que fa a Llobet, les seves aportacions a *Acta Numismàtica* han estat una constant des de la fundació de la nostra societat, a més de participar als nostres simposis i fer una de les lliçons durant el primer curs.

Defunció: el mes de juliol va morir Javier Verdejo Sitges a la seva casa de Salinas (Astúries). Era membre numerari de la SCEN des de l'any 1984. Durant anys, fou l'ambaixador de la Sociedad Numismática Avilesina, organitzadora d'esdeveniments tan importants com el 2n simposi peninsular "Problems of Medieval Coinage in the Iberian Area" (Avilés, 1986). El seu llarg currículum de publicacions inclou articles a les principals revistes numismàtiques catalanes i espanyoles. A la nostra *Acta Numismàtica* hi publicà dos cops: "Colección de resellos y curiosidades carlistas" (AN 21-23, 1991-1993); "Repertorio medallís-

tico sobre los sucesos de Vigo en 1702 según *La historia de Inglaterra* de Rapin de Thoyras y Tindal” (AN 34, 2004).

El dia 9 de gener, el numismàtic Jean-Claude Richard va enviar un ampli i elogiós text sobre Leandre Villaronga al *Bulletin Numismatique de Bruxelles*.

Guardons: ens plau constatar que el passat dia 20 de desembre, la Royal Numismatic Society de Londres va fer lliurament de la seva medalla, que ha concedit enguany al professor Pere Pau Ripollès. El nostre consoci ha rebut així un dels més prestigiosos guardons de la numismàtica. Ripollès va recollir el guardó i féu una conferència sobre els amonedaments ibèrics dels segles VI-I a. de C. És la segona persona de l'Estat espanyol que rep aquesta distinció, després de L. Villaronga (1989).

El president Miquel Crusafont s'ha posat en contacte amb el vicepresident de l'Institut, Dr. Joaquim Agulló, a fi de trobar viabilitat per al Banc de Dades de Monedes Catalanes, que arribà a ésser programa de recerca durant tres anys. Atesa la nova organització d'aquests programes, sembla que ara això seria possible.

PROPOSTA

Ens cal informar que la proposta que vàrem lliurar a la Secció Històrico-Arqueològica de l'Institut, a fi que donessin elements al mateix Institut per a un pronunciament públic sobre temes essencials de la nostra història (vegeu la memòria de l'any passat), ha seguit un curs absolutament decebedor. Tal com havíem informat, la Secció Històrico-Arqueològica no s'ha molestat a donar una resposta a la nostra petició i s'ha limitat a passar el tema a Presidència. D'altra banda, el president de l'Institut tampoc no ha pres cap iniciativa d'entre les proposades per nosaltres: 1- demanar a la Secció que es pronunciés per escrit i, per tant, amb arguments; 2- convocar una comissió que estudiés el cas i posar-ho a votació al Ple de l'Institut. Cal concloure, doncs, que no hi ha cap mena de voluntat per part de l'Institut a donar resposta a uns temes que creiem que són de la màxima importància per al país. El 26 de juny, la SCEN va enviar una carta al president constatant aquests fets i insistint en les propostes, cosa que no ha tingut cap efecte. Per tant, si cal fer alguna actuació, s'haurà de fer al marge de l'Institut o, almenys, dels seus estaments rectors.

PUBLICACIONS

Edicions pròpies

El passat dia 24 de maig de 2016, tingué lloc l'acte de presentació del llibre de Vincenzo Dessì (1858-1908) *La moneda de Sardenya medieval i moderna*.

Bases documentals, publicat per la SCEN dins de la col·lecció “Tria de reedicions”. Es tracta d’una obra important per a la història monetària de la Corona Catalano-Aragonesa, que ha restat inèdita durant cent anys i que ha estat finalment editada i analitzada per Miquel de Crusafont. El professor sard Enrico Piras va prologar l’edició, i el doctor Jesús Alturo i Perucho (UAB) fou l’encarregat de fer-ne la presentació, que tingué lloc a la seu de l’*Istituto Italiano di Cultura de Barcelona* (Passatge de Méndez Vigo, 5).

Acta Numismàtica 46 fou repartida des de finals de maig. L’edició consta de 281 pàgines útils, amb 20 articles de recerca i 7 textos introductoris commemorant la vida i l’obra de tres personalitats desaparegudes el 2015: Leandre Villaronga i Garriga, Joan Vilaret i Monfort i Ramon Ferran i Pagès. En total, hi han intervingut 19 autors, que han utilitzat les llengües catalana, espanyola, francesa i italiana.

Durant l’any s’han fet gestions, malauradament infructuoses, per a obtenir ajut per al finançament de les properes edicions a CaixaBank, Banc Sabadell i també Gas Natural, atès que aquesta darrera entitat ha fet a voltes edicions luxoses, com ara un llibre en català sobre Sicília en el qual, malauradament, no s’hi diu ni una paraula sobre la presència dels catalans a l’illa. Actualment és en curs de gestió una nova petició adreçada a la Diputació de Barcelona.

Col·laboracions

El Consell Internacional de Numismàtica, organitzador dels Congressos Internacionals, ha obert una secció d’obituàries dels numismàtics importants i que apareix dins del seu anuari *Compte Rendú*. A primers d’anys i en el número 62, del 2015, p. 67-71, hi va sortit publicada la fotografia i el perfil de Leandre Villaronga, segons l’encàrrec que havia fet F. de Callatay, responsable de l’edició i membre del Consell, a Miquel Crusafont.

L’equip format per M. Crusafont, J. Benages i el grup d’arqueòlegs dirigit per Jaume Noguera, que ja va publicar a *Acta Numismàtica* una nota preliminar sobre la important descoberta de peces de plata visigodes, ha reunit nova informació i publicarà el text definitiu sobre la descoberta que s’havia fet a Tres Cales, l’Ametlla de Mar (Tarragona), a la revista *Numismatic Chronicle* del 2016.

Projectes

Entre els treballs en curs, hi ha el de Rossend Casanova sobre l’obra medalística de Ramon Ferran, un projecte que va ésser encara a temps de comentar amb el mateix artista i que ara ha continuat amb la col·laboració del seu fill. El volum de peces recopilades és ja molt important i ja es preveu que s’haurà de fer

alguna mena de selecció, si més no en la part gràfica. Sembla probable que pugui ésser editat el 2018 dins la col·lecció “Medallistes catalans”.

D'altra banda, Jaume Boada ha estat fent un ampli recull documental sobre les medalles de proclamació que va començar en els arxius de Mallorca, però que ara ha estès a d'altres llocs a fi de reunir prou dades sobre el conjunt de les emissions fetes a les terres catalanes. Aquestes emissions es varen fer des de Lluís I fins a Isabel II i hi ha peces d'Alacant, Barcelona, Castelló, Cervera, Girona, Lleida, Manresa, Maó, Oriola, Palma, Tarragona i València. També és possible que pugui eixir el 2018 dins la col·lecció “Complements d'Acta Numismàtica”.

La mort relativament recent del reconegut artista Josep Maria Subirachs ha deixat la seva obra medallística repartida entre el llibre que li dedicà Ramon Borràs el 1997, l'ampliació que en féu Judith Subirachs a *Acta Numismàtica* 45 i un grup d'un 6 o 7 medalles, en part inèdites, entre elles la del Centenari de l'IEC. Ha semblat que potser era el moment de pensar en l'edició de l'obra medallística completa que comprendria unes 130 peces. Rossend Casanova i Miquel Crusafont es posaren en contacte amb la filla de l'artista i autora del segon treball esmentat i, per la seva banda, hi ha bona predisposició, de manera que aquest projecte, més a llarg termini, ja és en curs. En primera instància, s'han fotografiat les peces del fons Bonamusa, que ens ha estat amablement cedit per a estudi.

Resten també en curs els projectes de les sèries paramonetàries que anuncià Xavier Sanahuja i els ploms de Mallorca de Jaume Boada.

CONGRESSOS; CONFERÈNCIES, DIFUSIÓ I CONSULTES

Congressos

L'Associació Numismàtica del Rosselló i el Museu Puig de Perpinyà organitzaren unes completes jornades d'estudis de la moneda antiga els dies 1 i 2 d'octubre, amb el nom de “Journées d'Etudes Numismatiques de Perpignan. Le monnayage antique du pourtour de la Méditerranée Occidentale”, que inclogueren sis conferències i una visita guiada al recinte arqueològic de Ruscino. Hi intervingueren els membres de la SCEN Pere Pau Ripollès (“Les monnaies ibères”) i Pierre-Yves Melmoux (“Aperçu sur le monnayage des environs de Ruscino”).

Els passats dies 26 i 27 d'octubre, el Museu de Prehistòria de València i el Departament de Prehistòria, Arqueologia i Història Antiga de la Universitat de València organitzaren, per quart any consecutiu, les seves Jornades de Numismàtica.

En aquesta ocasió, tractaren sobre aspectes relacionats amb la producció monetària, com ara la tecnologia, l'administració i l'autoritat, des de l'antiguitat fins als nostres dies. Entre els organitzadors i participants, destaquem la presència de Pere Pau Ripollès (“La producción monetaria en Roma”), Manuel Gozalbes (“La acuñación a martillo. Una tradición artesanal en imágenes”) i Joan Antoni Sendra (“La ceca de Valencia en época medieval y moderna”).

Conferències i exposicions

Rosend Casanova va publicar el dia 24 d'abril, al suplement *Dominical* del Diari de Girona, un article relacionant els artistes Salvador Dalí i Ramon Ferran titulat “Dalí, una història amb medalla” (p. 4 i 5). S'hi explicaven les vicissituds que l'escultor Ramon Ferran va haver d'afrontar en modelar, en directe, la medalla del pintor Salvador Dalí. Gràcies a unes notes manuscrites per Ferran i conservades per la família, es va poder reconstruir la història i copsar la manera com l'escultor reusenc va viure la seva experiència amb el pintor empordanès. El text de Ferran, fins ara inèdit i titulat *Anècdotes de la convivència amb Salvador Dalí*, explica com va conèixer Dalí gràcies a l'encàrrec que li va fer Isidre Cistaré, de l'empresa *Acuñaciones Españolas*, que edità la medalla que presenta un anvers amb el perfil de Dalí a la dreta, i el revers amb Gala nua, d'esquena.

El 10 i 12 de maig, el Gabinet Numismàtic de Catalunya organitzà el *XXVI Seminari d'Història monetària de la Corona d'Aragó*, que duia per títol *La moneda d'un rei proscrit: Pere IV a Catalunya (1464-1466)*. Xavier Sanahuja Anguera hi presentà la conferència “Un temps de transició monetària a la Península Ibèrica: de l'era del florí a l'era del ducat”.

A partir del 17 de novembre i fins al 18 de maig del 2017, l'Institut d'Estudis Gironins i el Museu d'Història de Girona han endegat un cicle de nou conferències que en aquesta ocasió es titula “Joaquim Botet i Sisó (1846-1917). Un home de la Renaixença a Girona”. Va inaugurar el cicle Joaquim Nadal i el dia 2 de març va ésser el torn de Miquel Crusafont, qui parlà del vessant numismàtic d'aquest autor.

El 23 i el 24 de novembre, el Gabinet Numismàtic de Catalunya organitzà el *XX Curs d'Història monetària hispànica* amb el títol *La medalla devocional: art, societat i mentalitat*. Hi participaren Rosend Casanova, convidat com a vicepresident de la SCEN, amb la conferència “Expressió i adaptació estètica: la medalla com a camp de creació”, i Anna Maria Balaguer, amb l'aportació “Comitents i promotors: l'exemple del monestir de Montserrat”. Del conjunt de ponències, que va analitzar la medalla de devoció des de diferents punts de vista, se n'ha fet una publicació.

Difusió

El mes d'abril, els socis amb adreça electrònica actualitzada reberen la informació que la Institució Milà i Fontanals de Barcelona, especialitzada en història medieval, oferia en donació l'excedent d'algunes de les seves publicacions, com per exemple alguns volums de la sèrie *Anejos del Anuario de Estudios Medievales* i alguns fascicles de la revista *Anuario de Estudios Medievales*, entre d'altres.

Cal destacar la col·laboració de la SCEN amb l'Istituto Italiano di Cultura de Barcelona, on es va realitzar l'Assemblea i la presentació del llibre de Vincenzo Dessì. Els contactes foren mantinguts amb el seu bibliotecari, Sr. Silvano Ferrari, i va assistir a la presentació la seva directora, Roberta Ferrazzo. L'entitat va incloure l'acte dins de les seves activitats i va aparèixer en el seu butlletí i, a més, va fer arribar la informació a tots els seus associats, alguns dels quals varen assistir a l'acte.

El passat mes de setembre el Club de Col·leccionisme de Mallorca va celebrar el seu vintè aniversari i el 22 de octubre es van celebrar també els 20 anys de l'Associació Numismàtica i Filatèlica Xúquer, de Sueca.

Al suplement CULTURA/S de *La Vanguardia* del dia 30 de juliol (p. 3), Ros-send Casanova, que col·labora regularment amb aquest diari, va publicar tres medalles commemoratives: *Charles Baudelaire* (c. 1930), de Fix-Masseau; *Frederic Mistral* (1930), de René Baudichon, i *Juan Ramón Jiménez* (1978), de Ramon Ferran. Aquestes peces responien al "Quadern d'estiu" que publica el diari en període estiuenc i on es convida al lector a endevinar els personatges.

Durant els mesos de juliol i agost, el bar El Velódromo de Barcelona convidà Rossend Casanova a il·lustrar el seu menú número 65 amb diverses medalles commemoratives. Es tracta d'un full plegat A2 que presenta, en un costat, les propostes gastronòmiques del local i, de l'altre, un tema artístic. En tractar-se d'un establiment dels anys 30, que encara conserva l'esperit d'aquella època amb mobiliari i decoració, Casanova escollí quatre peces *Art Déco*: la plaqueta *Flora* (c. 1930), de Raoul Benard, i les medalles *Portadora de flors* (1926), de Pierre Turin; *El Teatre* (1928), de Maurice Delannoy, i *Peixos* (c. 1930), de Charles Viorion. El menú incloïa una explicació de les peces i el comensal se'l podia endur gratuïtament.

Consultes

Diferents universitats i institucions s'han adreçat en els darrers anys a investigadors de la nostra societat per a fer el paper de *referee* sobre articles lliurats per a publicació, cosa que demostra el nivell reconegut dels nostres estudiosos.

Aquesta mena de contactes tenen un caràcter confidencial i, per tant, no els esmentarem, però sí que podem indicar que la darrera ha vingut des d'una prestigiosa publicació estrangera.

Al llarg de l'any, hi ha hagut diferents intercanvis epistolars amb l'estudiós sicilià Maurizio Bonanno, de les publicacions del qual donem compte a les revisions, i també se li ha facilitat el contacte amb l'especialista francès de gítons, Jacques Labrot.

A primers d'any es va lliurar una certificació dels treballs publicats a *AN* a l'estudiós Alberto Aguilera de Borja, que ha estat doctorant amb la professora Almudena Domínguez, de Saragossa.

El mes de febrer, M. Isabel Berenguer i Tomàs, professora de l'institut Comte de Rius de Tarragona, va sol·licitar permís per a reproduir imatges ja publicades dels bitllets emesos l'any 1937 pel Consell Municipal del Pont d'Armentera (Alt Camp).

El dia 3 de febrer, el nostre vicepresident Rossend Casanova va rebre una consulta sobre una moneda d'or que resultà ésser una peça de quatre escuts de Ferran VII.

El 25 de febrer, ens arribà una consulta de David Lacruz sobre una moneda medieval que resultà ésser un diner sard del segle XV.

A finals de febrer, donàrem informació a Mª Salud Mas, de Sabadell, sobre un fons numismàtic familiar.

El numismàtic professional Martí Hervera ens va consultar sobre uns florins catalans vers el mes de març i se li va donar tota la informació necessària.

El 15 de març, el nostre delegat Gaspar Feliu ens passà una consulta sobre la sobrevaloració dels florins catalans al s. XV.

El mes d'abril, Lluís Alavedra Sebastià ens assabentà que estava fent un catàleg de les emissions monetàries d'Esparreguera i ens va sol·licitar ajuda per a localitzar algunes pellofes rares. L'adreçarem al Gabinet Numismàtic de Catalunya, que és on hi consta documentada la seva conservació.

Vers el mes de maig vàrem rebre un treball de Jonathan Jarret sobre els "sólidos gallicanos" i li vàrem trametre el del mateix tema publicat a *Introducción a la Historia Monetaria de Galicia* el 2012 per M. Crusafont.

El mes de juny, vàrem donar a conèixer i facilitar una informació bibliogràfica sobre els pesals al numismàtic Pablo Rueda.

El 10 de juny, Josep Maria Morales ens passà consulta sobre una medalla barcelonina de l'exposició de l'any 1929.

També el mes de juny, donàrem informacions i dades complementàries a un numismàtic rossellonès.

El 13 de juliol, la casa Àureo/Calicó ens passà consulta sobre una petita peça inèdita d'argent, de lectures inviablès i amb aspecte d'ésser un diner episcopal de Girona, tot i que no es pogué determinar

El 24 de juliol, Jean-Claude Richard ens consultà sobre uns manuscrits antics que donaven compte d'un diner, llavors inèdit, de Narbona. Se li pogué contestar que, més tard, fou publicada en un recòndit treball d'Amardel i que actualment consta en el llibre sobre Occitània de M. Crusafont.

El mes d'agost, es va facilitar informació sobre l'origen del mot "peceta" a Jaume Benages Pàmies per a un llibre d'història que està preparant.

El dia 11 de setembre, ens fou consultada per David Lacruz una moneda de coure que resultà ésser de Navarra.

El 22 de setembre, ens arribà per mediació del professor Francesc Fontbona una consulta sobre un plom de mida gran, semblant als que es publiquen en el llibre de Crusafont/Labrot/Moll i se li donaren les dades disponibles, entre elles la cronologia, que pot ésser del s. XIV.

El 17 de novembre, la conservadora del Museu Puig, Sabina Got, ens passà consulta sobre unes pallofes trobades a la zona rossellonesa i que, a parer de X. Jorba, podrien ésser de Thuir.

A primers de desembre, vàrem rebre una consulta de dos investigadors italians sobre una moneda medieval trobada a Sardenya i que resultà ésser batuda a Gènova.

El 5 de desembre, el nostre soci Bernat Aguiló rebé consulta del Museu de Mallorca sobre quins experts es podrien consultar per a moneda bizantina i els donàrem els noms dels especialistes sobre aquest tema.

L'antic Grup Numismàtic i Filatèlic de Terrassa, actualment convertit en una associació oberta a totes les branques del col·leccionisme i l'estudi, ha demanat a la SCEN un breu text per al seu proper número 500 del butlletí. Se li va enviar a mitjan desembre.

A finals d'any, donàrem informació sobre les dracmes d'Empúries a una professora universitària de Barcelona.

A través de l'arxiu de l'IEC, ens va arribar la sol·licitud d'una imatge del Dr. Leandre Villaronga Garriga per a projectar en la celebració dels Premis Nacionals de Cultura 2016, que s'havia de celebrar el passat 8 de juny al Teatre Metropol de Tarragona. En agraïment a la seva sol·licitud, la SCEN va concedir l'autorització esmentada i la va trametre al Consell Nacional de la Cultura i de les Arts.

L'Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols, beneficiari del sector numismàtic medieval del nostre amic Joan Vilaret, recentment traspassat, s'ha posat en contacte amb la nostra societat a fi d'orientar la seva actuació, tant pel que fa a la incorporació del fons com de la seva ubicació i utilitat posterior.

Xavier Sanahuja, secretari.